

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-113>

УДК 373.2:[7.01:111.852]

Волинець Ю.О.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Стаднік Н.В.

КЗВО КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж»

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У статті висвітлена проблема підготовки майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах євроінтеграції. Виділені нові форми і методи освітньої діяльності. Розкриті ключові поняття проблеми готовності майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Зазначені основні форми та методи роботи щодо проведення художньо-естетичної діяльності з дітьми старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. Визначено педагогічні умови в закладі вищої освіти щодо готовності майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: дошкільна освіта, готовність дошкільних педагогів, естетичне виховання, художньо-естетична діяльність, підготовка майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання.

Volynets Julia

Borys Grinchenko University of Kyiv

Stadnik Nadia

MHEI KRC «Bila Tserkva Humanitarian and Pedagogical College»

PREPARING OF THE FUTURE PRESCHOOL TEACHERS TO THE ARTISTIC AND AESTHETIC EDUCATION OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Summary. The article deals with the problem of preparing future preschool teachers for the artistic and aesthetic education of older preschool children in the conditions of European integration. The purpose of the article is to highlight new forms and methods of educational activity with the problem of preparing future preschool teachers for artistic and aesthetic education of older preschool children in the conditions of European integration. The authors of the research have uncovered the key concepts of the problem of the readiness of future preschool educators to art-aesthetic education of older preschool children. Emphasis is placed on the basic forms and methods of work, for students – future preschool teachers, for the conduct of artistic and aesthetic activities with children of preschool age in the conditions of establishment of preschool education. The pedagogical conditions in the institution of higher education on the readiness of future preschool teachers to art and aesthetic education of older preschool children in the conditions of European integration have been determined. The methodological basis of the research is the need to modernize pre-school education in Ukraine, related to European and world trends and challenges, with increasing international attention to this educational level. Thus, the use of innovative approaches to ensure the high effectiveness of the preparation of future preschool teachers for the artistic and aesthetic education of older preschool children.

Keywords: preschool education, readiness of preschool teachers, aesthetic education, artistic and aesthetic activity, preparation of future preschool teachers for art and aesthetic education.

Постановка проблеми. Формування творчої особистості – одна з найважливіших завдань педагогічної теорії і практики на сучасному етапі. Сьогодення вимагає від нас бути творцем, з розвиненим почуттям краси, активним дизайнером свого життя. У Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено, що заклад дошкільної освіти має сприяти розвитку потреби в реалізації власних творчих здібностей у дітей [2].

Основна мета педагогічного колективу ЗДО – розвиток творчого потенціалу дитини, створення умов для її самореалізації, а також формування гармонійної, духовно багатой, інтелектуально-розвиненої особистості. Все залежить від першого дошкільного досвіду, який дитина отримує в стінах закладу дошкільної освіти, від батьків і дошкільних педагогів, які навчають її любити і сприймати оточуючий світ, розуміти закони суспільства, красу людських відносин. Саме тому, залучення дітей

до мистецтва розкриває в дітях творчий потенціал та дає їм реальну можливість адаптуватися у соціальному середовищі. Проблема підготовки майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку може бути успішно вирішена лише при підвищенні кваліфікації дошкільних педагогів, модифікації підходів до організації педагогічного процесу. Саме тому, особливої актуальності це завдання набуває при підготовці фахівців, чия майбутня професійна діяльність пов'язана з дітьми дошкільного віку.

Незважаючи на широкий науковий інтерес, питання про професійну готовність майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку ще не отримало належної уваги дослідників. Потреба підготовки майбутнього дошкільного педагога, здатного здійснювати професійну діяльність з окресленої проблеми, зумовила наш інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вихідні концептуальні положення щодо професійної підготовки майбутніх фахівців закладено у Конституції України; законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту»; «Базовому компоненті дошкільної освіти»; Концепції розвитку педагогічної освіти; Концепції Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS); Проєкті Національної стратегії розвитку педагогічної освіти України на 2012-2021 роки та інших законодавчих і нормативних документах.

Теоретичні засади проблеми художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку є предметом наукового аналізу таких учених, як: Н. Ветлугіна, В. Давидов, Н. Дятленко, Л. Калініна, В. Комарова, О. Запорожець, Г. Лабковська, Б. Ліхачов, М. Поддякова, О. Половіна, Т. Поніманська тощо. Однак питання проблеми підготовки майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку є не достатньо дослідженим.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Метою модернізації вищої освіти в Україні є створення такої моделі освітнього процесу, в якій би оптимально поєдналися кращі вітчизняні й зарубіжні традиції. Поєднання гуманістичних традицій української педагогіки та зарубіжного досвіду виховання особистості, здатної до активних самостійних дій, дозволить створити динамічну, мобільну, конкурентоспроможну модель освітньої системи [5].

Сучасна концепція дошкільної освіти показує важливість залучення дітей до мистецької діяльності. Опитування та анкетування сучасних батьків виявило, що лише 27% створюють умови для розвитку творчих здібностей своїх дітей. Пріоритетом стають матеріальні цінності, а освітній та духовний рівень залишається на низькому рівні. Зміна змісту, ускладнення функцій сучасного закладу дошкільної освіти та умов освітнього процесу викликали потребу в пошуку нових форм і методів освітньої діяльності. Саме тому проблема підготовки майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку є актуальною сьогодні і ЗДО має приділяти велику увагу художньо-естетичному розвитку своїх вихованців.

Незважаючи на вагомий дослідження і запити практики, проблема готовності майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання з дітьми старшого дошкільного віку ще не знайшла ґрунтового вирішення.

Таким чином, актуальність порушеної проблеми, її наукове й практичне значення, а також недостатня теоретична й методична її розробленість зумовили вибір теми нашого дослідження: «Проблема підготовки майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах євроінтеграції».

Постановка завдання. Розкрити проблему підготовки майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Випускник вищого закладу освіти має використовувати увесь свій творчий потенціал для роботи з дітьми в закладі дошкільної освіти, діяльність якого базується на позиціях гуманності

та сучасних принципах педагогічної роботи з дітьми. Особлива роль у цьому процесі належить вищій школі, оскільки саме вона відповідно до сучасних вимог суспільства покликана підготувати педагогічних професіоналів, які здатні забезпечити всебічний розвиток дитини дошкільного віку.

Дослідження особливостей професійної підготовки в умовах реформування системи освіти, впровадження активних методів і сучасних інформаційних технологій навчання у вищій школі знайшли відображення у працях відомих науковців, а саме: О. Абдулліної, В. Бондаря, І. Зязюна, А. Ліненко, В. Огнев'юка, О. Савченко, В. Сластьоніна, В. Шадрикова, П. Щербаня.

Наукові основи підготовки педагога висвітлюють дослідження Ю. Бабанського (дидактична підготовка), Н. Кузьміної, О. Мороза, Л. Спіріна (професійна діяльність), С. Єлканова (професійне самовиховання), Н. Амеліної, А. Момота (науково-дослідницька та навчально-дослідницька діяльність).

Сучасні підходи до створення моделі особистості педагога, його професіограми зроблені Н. Кухаревим, О. Морозовим, І. Раєвською, А. Щербаковим, В. Юрченком та ін. У працях О. Бугрій, І. Зязюна, В. Кан-Калика, З. Левчука, А. Макаренка, Н. Меньшикової, Я. Понамарьова, С. Сисоевої йдеться про розвиток педагогічних здібностей, особливості педагогічної майстерності та творчості.

Вагомими для нашого дослідження стали наукові розвідки стали О. Абдулліної, В. Базелюк, С. Балашової, Н. Ветлугіної, В. Давидова, Л. Калініна, Г. Кловака, В. Комарова, О. Запорожця, Н. Лисенко, Г. Лабковської, Б. Ліхачова, О. Мітрош, М. Поддякова, О. Половіної, Т. Поніманської, М. Фалько, які безпосередньо вивчали проблеми сформованості дослідницьких умінь у майбутніх педагогів та готовності майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Ми встановили, що, незважаючи на широкий науковий інтерес, питання проблеми підготовки майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах євроінтеграції ще не отримало належної уваги дослідників. Потреба підготовки дошкільного педагога, здатного здійснювати професійну діяльність на художньо-естетичного рівні, зумовила наш інтерес у дослідженні окресленої проблеми.

Адже в аспекті досліджуваної нами проблеми саме від рівня активної обізнаності студентів – майбутніх дошкільних педагогів у цій роботі та їхньої творчості, свідомого та цілеспрямованого включення до естетичного педагогічного процесу, значною мірою залежить формування готовності до проведення творчої педагогічної діяльності в майбутньому.

Зазначимо, що система художньо-естетичного виховання не є окремою галуззю знань, вона нерозривно пов'язана з іншими важливими складовими елементами всебічного виховання та розвитку особистості дитини. Правильно здійснюваний художньо-естетичний розвиток завжди пов'язаний з удосконаленням багатьох якостей і рис дитини. Тому, майбутньому дошкільному педагогу слід вдосконалювати володіння педагогічною майстерністю та розвивати дослідницькі вміння, естетичний смак, дизайнерські вміння.

На основі аналізу практичної підготовки студентів педагогічних закладів вищого навчального закладу, ми дійшли висновку про те, що майбутнім дошкільним педагогам потрібно узагальнювати свій досвід, адже лише творчий педагог завжди прагне до творчої діяльності, намагається впровадити щось нове, перевірити його результативність на практиці. Практичний досвід також свідчить, що у більшості закладів вищої освіти успішно діють студентські наукові товариства, науково-творчі лабораторії, гуртки, студії, проводяться студентські науково-практичні конференції, зустрічі студентів із провідними науковцями-педагогами та майстрами, художниками в галузі дошкільної освіти зокрема, психологічні тренінги з метою підвищення ефективності навчання і саморозвитку студентів, їхнього особистісного зростання.

Також здійснюється керівництво підготовкою студентських наукових (курсівих, бакалаврських, магістерських) кваліфікаційних робіт, мета яких полягає у формуванні пізнавальних потреб та інтересів, систематизації студентських науково-дослідницьких і творчих здобутків, прояв креативності в створенні власних проєктів. На аудиторних заняттях студентам пропонуються різні види творчих і пошукових завдань, під час виконання яких формуються відповідні творчі педагогічні вміння, а також викладачі створюють умови для проведення тематичних квестів, екскурсії до мистецьких музеїв, виїзні навчальні заняття. Дедалі ширшого застосування набувають тестові технології оцінювання навчальних досягнень студентів – майбутніх дошкільних педагогів з усіх дисциплін. Викладачами створюються умови для повноцінного використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі – створення дистанційних курсів із фахових дисциплін.

Позитивна мотивація до естетичної діяльності майбутніх дошкільних педагогів є важливою умовою результативності, оскільки стимулює та мобілізує творчі сили на пошук нових шляхів розв'язання професійних завдань. Перехід вищої освіти України на ступеневу систему підготовки фахівців зумовив перегляд змісту навчальних планів та освітніх програм, що будуються на основі визначених стандартами вищої освіти (СВО) освітньо-кваліфікаційних характеристиках. Відповідно до СВО, майбутнім фахівцям спеціальності «Дошкільна освіта», які опановують фах на освітньо-кваліфікаційному рівні (ОКР) «Бакалавр» з метою професійно займатися педагогічною діяльністю, на сучасному етапі розвитку суспільного і сімейного дошкільного виховання необхідно не лише засвоїти знання з психології, педагогіки й фахових методик та опанувати основні професійні уміння, але й оволодіти методами науково-педагогічного дослідження процесів, що відбуваються в системі освіти.

У процесі вивчення фахових дисциплін у майбутніх дошкільних педагогів формуються фахові компетентності, розвиваються творче мислення, інтелектуальна активність, фантазія, проблемне бачення, загальна культура, на базі яких випускник педагогічного ЗВО у подальшому буде формувати творчу особистість свого вихованця. Якщо цикли математично-природничих дисциплін

ознайомлюють студента із закономірностями формування особистості, предмети фахової підготовки озброюють його «будівельним матеріалом» для практичної реалізації такого формування. Крім того, вивчення цих предметів є важливим резервом збагачення педагогічного мислення, підґрунтям формування вмінь естетичної діяльності майбутнього дошкільного педагога, його уявлень про шляхи і засоби вирішення освітніх задач у дошкільній освіті. У процесі опанування зазначених предметів студенти також засвоюють зразки педагогічної діяльності, плекають у собі риси творчої особистості.

Такий підхід зумовлює і особливості діяльності викладача вищої школи, метою якої стає викладання свого предмета не як «чистої науки», а як дисципліни, в результаті опанування якої особистість студента збагачується новими утвореннями, завдяки чому майбутній дошкільний педагог набуває відповідних фахових якостей. Викладачі кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка дисциплін («Мистецьке рукоділля», «Арт-освіта дітей дошкільного віку», «Методика ознайомлення дітей з мистецтвом», «Основи аніматорства з практикумом») на початковому етапі підготовки майбутнього дошкільного педагога застосовують такі методи викладання, котрі дають змогу переконати студента в тому, що саме вивчення фахових дисциплін – шлях до формування і розвитку їхнього світогляду, педагогічної майстерності як педагога-дослідника та усвідомити, що знання з фахових дисциплін – основа формування світоглядних позицій дошкільника, підготовки його до прояву творчих здібностей у художньо-естетичній діяльності.

Визначимо основні поняття нашого дослідження та їх важливість у становленні маленької дитини, як особистості.

Естетичне виховання – це досить широке поняття, спрямоване на формування здатності сприймати прекрасне та потворне у навколишньому середовищі і мистецтві, на розвиток естетичних суджень, почуттів, смаків, умінь, творчих здібностей, потреби брати участь у створенні прекрасного в житті і художній творчості.

Видатний психолог О. Запорожець визначає художньо-естетичне виховання як «організацію життя і діяльності дітей, що сприяє розвитку естетичних і художніх почуттів дитини, формуванню уявлень і знань про прекрасне в житті та мистецтві, естетичних оцінок і естетичного ставлення до всього, що нас оточує» [6, с. 43].

Учена Л. Калініна зазначає, що місце, роль, мета і завдання естетичного виховання зумовлені епохою і конкретним соціально-економічним рівнем розвитку естетичної та педагогічної думки; досягненням у цій сфері є формування основних засобів, форм і методів естетичного виховання; а головне завдання естетичного виховання полягає у формуванні художньо-естетичних і творчих здібностей особистості [6, с. 25].

Цікавим, на нашу думку, є сучасний досвід педагога О. Половіної, яка дуже влучно описала особливості педагогічного супроводу образотворчої діяльності дітей. Вчена стверджує, що «організація образотворчої діяльності насамперед має забезпечувати поліхудожній розвиток дітей. Це

можливо, завдяки синкретичності – з'єднанню, злиттю з іншими видами діяльності. Систему роботи з образотворчої діяльності слід базувати на особистісно орієнтованому підході, в основі якого – емпатійне розуміння педагогом дитини. Методами співпраці з дитиною при цьому є діалог та гра. За такого підходу спільна образотворча діяльність педагога і дітей виключає наслідування зразка дорослого, а передбачає активні дії кожної дитини у створеному педагогом розвивальному середовищі» [7, с. 45-46].

У працях О. Запорожця, В. Давидова, М. Поддякова встановлено, що дошкільнята здатні у процесі предметно чуттєвої діяльності, у тому числі аплікації, малюванні, виділяти суттєві властивості предметів і явищ, встановлювати зв'язок між окремими явищами і відображати їх в образній формі. Цей процес особливо помітний у різних видах практичної діяльності: формуються узагальнені способи аналізу і синтезу, порівняння і зіставлення, розвивається вміння самостійно знаходити способи розв'язання творчих завдань, вміння планувати свою діяльність, а також розвивається творчий потенціал дітей.

Для студентів – майбутніх дошкільних педагогів пропонуємо, у процесі проведення роботи з художньо-естетичної діяльності з дітьми старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти, використовувати наступні методи й прийоми роботи з дітьми: *наочні методи і прийоми роботи* (показ ілюстрацій, показ відеофільмів, показ дошкільним педагогом технік та прийомів виконання в малюванні, аплікації, ліпленні; показ дитячих робіт в кінці роботи, під час їхньої оцінки тощо); *словесні методи і прийоми роботи* (бесіди, допоміжні інструкції дошкільним педагогом на початку та в процесі роботи (командної роботи), використання словесного художнього образу); *ігрові методи та прийоми роботи* (ігрові ситуації, пісні, ігрові розминки для рук, ігрові фізкультхвилинки, проведення ігрового жеребкування під час об'єднання дітей в команди, відгадування ребусів та кросвордів під час мотиваційної частини художньо-естетичної діяльності тощо). Здійснення систематичної роботи з застосуванням відповідних методів і прийомів освітньої діяльності в ЗДО допоможуть педагогу не тільки удосконалити освітній процес, але й створювати для дітей атмосферу творчості, що стане передумовою розвитку фантазії та бажання втілити її у колективних роботах.

Саме тому, потрібно посилення уваги до новітніх технологій навчання майбутніх дошкільних

педагогів у закладі вищої освіти. Викладачі ЗВО мають створити умови щодо готовності майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах євроінтеграції, а це – і розробка електронних варіантів фахових дисциплін, і створення електронної бази методичних посібників з дошкільної освіти, віртуальний мистецький екскурс тощо. Виконання цих умов дає можливість забезпечити студентам – майбутнім дошкільним педагогам саморозвиток, самовдосконалення, самодисципліну, самоствердження, прояв креативності, оптимізувати навчальний процес.

Таким чином, майбутній дошкільний педагог повинен спрямовувати художньо-естетичне виховання дітей таким чином, щоб допомогти дитині успішно розвинути в образотворчому мистецтві. Це буде можливо лише за умови уникнення шаблонності, стереотипності у навчанні та пам'ятати дошкільному педагогу, що потрібно усвідомлювати – залишати дитині місце для прояву фантазії.

Також, варто враховувати готовність студентів – майбутніх дошкільних педагогів до сутності інноваційних змін та динаміку суспільних перетворень в нашій Державі. Дошкільні педагоги не мають боятися змін, а мають звертати увагу на те, що інноваційна стратегія має потужний потенціал, вона базується в системі вищої освіти на пріоритетах, які формуються у сфері фундаментальних наукових розробок студентів – майбутніх дошкільних педагогів.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Отже, проведений аналіз засвідчив, що проблема готовності майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку буде залежить від ефективності створення умов, пошуку нових організаційних форм і методів, спрямованих на розвиток творчої активності студентів. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Отримані результати доводять необхідність подальшого урізноманітнення форм та методів професійної підготовки майбутніх фахівців до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Напрямом подальших розвідок повинна стати розробка системи індикаторів, які б відображали загальну динаміку розвитку інноваційного процесу готовності майбутніх дошкільних педагогів до художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку у вищій освіті в конкретних показниках тріади «минуле – сучасне – майбутнє».

Список літератури:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Закон України «Про дошкільну освіту» від 16.07.2019 № 2628-III. URL: <https://zakon.help/law/2628-III>.
3. Запорожец А.В. Воспитание эмоций и чувств у дошкольника // Эмоциональное развитие дошкольника : пособие для воспитателя детского сада / Под ред. А.Д. Кошелевой. Москва : Просвещение, 1985. 176 с.
4. Дятленко Н. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ : метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2010. С. 112–125.
5. Інтеграція в європейській освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія / За заг. ред. Ф.Г. Вашука. Виш. 16. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 560 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3717>.
6. Калініна Л. Естетичне виховання молодших школярів. *Рідна школа*. 2006. № 3. С. 24–26.
7. Половіна О. Педагогічний супровід образотворчої діяльності дітей: розширюємо можливості, збагачуємо досвід. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 9. С. 45–50.

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshhu osvitu» [The Law of Ukraine «On Higher Education»] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (in Ukrainian)
2. Zakon Ukrainy «Pro doshkiljnu osvitu» [The Law of Ukraine «On Preschool Education»] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.help/law/2628-III> (in Ukrainian)
3. Zaporozhets, A.V. (1985). *Vospitanie emotsiy i chuvstv u doshkolnika* [Education of emotions and feelings in a preschooler]. Moscow : Prosveschenie. (in Russian)
4. Dyatlenko, N. (2010). *Innovatsiyna praktyka v roboti vykhovatelya doshkil'noho navchal'noho zakladu* [Innovative practice in the work of a kindergarten teacher]. Kyiv : Shkil'nyy svit. (in Ukrainian)
5. Vashchuk, F.H. (ed.) (2011). *Intehratsiya v yevropeys'kyy osvitniy prostir: zdotuky, problemy, perspektyvy: monohrafiya* [Integration into the European educational space: achievements, problems, prospects]. Uzhhorod : ZakDU. Retrieved from <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3717> (in Ukrainian)
6. Kalinina, L. (2006). *Estetychne vykhovannya molodshykh shkolyariv* [Aesthetic education of younger students]. *Ridna shkola*, vol. 3, pp. 24–26.
7. Polovina, O. (2016). *Pedahohichnyy suprovid obrazotvorchoyi diyal'nosti ditey: rozshyryuyemo mozhlyvosti, zbahachuyemo dosvid* [Pedagogical support of children's visual activity: expanding opportunities, enriching the experience]. *Vykhovatel'-metodyst doshkil'noho zakladu*, vol. 9, pp. 45–50.